

KSZTAŁCENIE SPRAWNOŚCI JĘZYKOWYCH
NA ZAJĘCIACH PRZEDMIOTÓW KIERUNKOWYCH

Viator Andrásné (Budapeszt)

PROBLEMY JĘZYKOWE
W NAUCZANIU PRZEDMIOTÓW FAKULTATYWNYCH
ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM BIOLOGII

Sztuka pedagogiczna polega na
umiejętności realizowania ogólnych
wymogów teoretycznych w
określonym czasie, z uwzględ-
nieniem indywidualności wychow-
wanków

Mór Karmán (1897 r.)

Sądzę, że traktowanie pracy pedagogicznej jako sztuki jest i dziś aktualne, zwłaszcza w naszym przypadku, gdzie dobre wyniki można osiągnąć jedynie poprzez zajęcia zindywidualizowane i odpowiednio rozłożone w czasie.

Wszyscy zdajemy sobie sprawę z tego, że nasza praca, jak zresztą każda działalność pedagogiczna, jest trudna, odpowiedzialna, pełna problemów, ale też przynosząca wiele radości. To, co różni naszą pracę od pracy w innych placówkach dydaktycznych, stanowi zarazem o jej uroku. Wydaje mi się, że wszyscy - zarówno wykładowcy języka, jak i przedmiotów fakultatywnych - możemy zgodnie stwierdzić, że nie ma dwóch identycznych roczników wśród studentów.

Co roku stajemy przed nowymi zadaniami, które musimy rozwiązać, by sprostać wymaganiom sztuki pedagogicznej. Ale właśnie to jest piękne i pociągające w naszej pracy. Zmienia się

również zakres naszej odpowiedzialności, bo przecież dzięki nam, za naszym pośrednictwem studenci poznają system wartości społecznych, nasz stosunek do nich pomaga im przystosować się do nowego otoczenia, uczy ich naszych form zachowania. Zacieśniając to do odpowiedzialności wykładowców przedmiotów fakultatywnych - nasza wiedza i przygotowanie kształtuje w studentach ogólny obraz poziomu nauki w naszym kraju.

Jeśli chodzi o trudności, to chyba nie powiem tu nic nowego; kłopoty i problemy ma każda z placówek pokrewnych naszemu instytutowi. Sądzę jednak, że trzeba o nich mówić, bowiem każde nowe naświetlenie problemów może przyczynić się do znalezienia właściwego rozwiązania. Dla nas, wykładowców przedmiotów fakultatywnych w Międzynarodowym Instytucie Przygotowawczym w Budapeszcie najtrudniejszym problemem jest nierówny poziom przygotowania młodzieży. Podstawowym warunkiem przyjęcia słuchacza do naszego instytutu jest posiadanie świadectwa dojrzałości, co niestety nie jest równoznaczne z posiadaniem jednakowego zasobu wiedzy. Wyjątek stanowią studenci z Europy, gdzie programy nauczania w szkołach średnich pokrywają się w 99%.

Naturalnie ideałem byłoby, gdybyśmy mogli ograniczyć się do nauczania studentów tylko języka fachowego. Wówczas pojęcia naukowe poznane w kraju trzeba by jedynie przetransponować na język węgierski. Niestety, w wielu przypadkach dopiero my uczymy ich tych pojęć. Zatem pierwszoplanowym zadaniem w nauczaniu przedmiotu fakultatywnego staje się przygotowanie studentów do podjęcia nauki na pierwszym roku i uzupełnienie braków. Praca ta wymaga oczywiście koordynacji nauczania przedmiotów fakultatywnych i ścisłej współpracy z wyższymi uczelniami.

W celu zwiększenia efektywności pracy prowadzi się kursy dokształcające z języka węgierskiego dla wykładowców przedmiotów fakultatywnych. Chcielibyśmy osiągnąć taki stan - i często się to udaje - by nasi studenci czuli, że język fachowy jest także językiem węgierskim i podlega tym samym regułom, których nauczyli się na lekcjach języka. Zacytuje tu słowa Heisenberga: "Zrozumienie czegokolwiek, pojęć naukowych lub nie-naukowych zależy od języka, od tego, czy umiemy formułować myśli. [...] Język wyraża pojęcia z życia codziennego, które

przełożone na język fizyki możemy udoskonalić do pojęć fizyki klasycznej..."

Państwo pozwolą, że jako biolog opowiem, jak realizuję te zadania w nauczaniu biologii. Nasi studenci uczą się biologii na dwóch kierunkach specjalizacji: przygotowujący się na studia medyczne, farmakologiczne i weterynaryjne zdobywają wiadomości z biologii ogólnej, histologii i anatomii funkcjonalnej. Na kierunkach agrarnych, a więc rolnictwie, ogrodnictwie i leśnictwie, uczą się biologii ogólnej, histologii, morfologii i fizjologii roślin oraz organologii porównawczej zwierząt. Ponadto obowiązuje znajomość terminologii fachowej w języku łacińskim. Na przykład na kierunkach agrarnych trzeba znać węgierskie i łacińskie nazwy 70 roślin. Sprawdzanie wiadomości odbywa się za pomocą pisemnego testu złożonego z 70 pytań, odpowiedzi ustnej i oceny pracy na zajęciach. Pod koniec czerwca, w obecności przedstawiciela danej uczelni, słuchacze składają egzamin ustny, który jest jednocześnie egzaminem wstępnym na uczelnię.

Biologia jest przedmiotem wymagającym dużego zasobu słownictwa, dlatego zarówno wykładowca, jak studenci zmuszeni są utrzymywać forsowne tempo pracy przez cały czas nauki.

Aby zwiększyć efektywność pracy obu stron, to znaczy wykładowców i słuchaczy, wytyczyliśmy sobie - i zrealizowaliśmy - następujące zadania:

- 1) zapoznaliśmy się z wymaganiami stawianymi przez uczelnię,
- 2) wprowadziliśmy koordynację przedmiotów fakultatywnych (w tym przypadku biologii, fizyki i chemii),
- 3) opracowaliśmy podręcznik uwzględniający poznane struktury językowe, dokładnie podążający za nauką języka węgierskiego,
- 4) unowocześniliśmy materiał poglądowy, zastosowaliśmy nowe środki techniczne,
- 5) co roku opracowujemy nowy plan nauczania dostosowany do specyfiki poszczególnych grup.

Opracowywanie podręczników dla obydwu kierunków studiów rozpoczęliśmy w 1982 r. Przez dwa lata były one poddawane próbom i korektom; mamy nadzieję, że we wrześniu 1987 r. ukażą się one już w wersji ostatecznej.

Nowemu podręcznikowi biologii postawiliśmy następujące wymagania:

- 1) powinien zawierać wiadomości odpowiadające materiałowi nauczania na wyższych uczelniach,
- 2) teksty mają być proste, ale na poziomie; mają oddawać specyfikę języka węgierskiego,
- 3) podręcznik musi uwzględniać stopniowanie trudności językowych, wygląd estetyczny podręcznika powinien odpowiadać aspektom wychowawczym i światopoglądowym.

Chcieliśmy napisać podręcznik, który pełniłby następujące funkcje:

- 1) ukierunkowywałby naukę,
- 2) dawał przejrzystość materiału nauczania,
- 3) stwarzał możliwości dalszego pogłębiania wiedzy.

Podręcznik pisaliśmy wspólnie z lektorami języka węgierskiego, dosłownie ze strony na stronę porównując i uzgadniając nasz materiał z materiałem językowym. Dotychczasowe doświadczenia wykazały, że podręcznik jest dobry, może służyć studentom nawet w przygotowywaniu się do egzaminów po pierwszym semestrze na wyższej uczelni.

Uzyskaliśmy dobre wyniki jeśli chodzi o gromadzenie materiałów i wyposażenia technicznego do nauczania poglądowego. Prócz biologicznych pomocy naukowych dysponujemy filmami 8 mm, a dzięki pomocy uczelni medycznych zebraliśmy 50 wideofilmów.

Nauczanie poglądowe jest bardzo ważne dla wszystkich grup słuchaczy, ale szczególnej wagi nabiera wówczas, gdy trzeba wyjaśniać pojęcia bez użycia języka pośredniczącego.

Na zajęciach biologii sporo czasu poświęcamy na wypowiedzi studentów. Trzeba by poświęcić go jeszcze więcej, ale przy 6 godzinach zajęć tygodniowo jest to po prostu niemożliwe. Nauka mówienia, zachęta do wypowiadania się przybiera dwie formy: są to krótkie pytania i odpowiedzi w trakcie zajęć oraz przygotowywanie skrótowych opracowań na tematy ustalone wcześniej. Te krótkie referaty mogą dotyczyć materiału znanego lub jeszcze nieznanego. Po wygłoszeniu referatu omawiamy go wspólnie z grupą. Studenci chętnie podejmują się tego zadania, dzięki czemu wzbogacają zasób słownictwa i rozwijają zdolność wypo-

wiadania się. Uczą się także korzystania z węgierskiej literatury fachowej.

Od kwietnia studenci słuchają wykładów z biologii i robią notatki. Stopniowo przyspieszamy tempo mowy. Staramy się w ten sposób przyzwyczajać ich do pracy na uczelni, gdzie ważna jest umiejętność szybkiego notowania.

Nasza praca okazuje się owocna, kiedy widzimy, że słuchacze potrafią jasno formułować myśli i wypowiadać je poprawnie w języku węgierskim; kiedy czują, że języka fachowego trzeba używać zgodnie z zasadami języka węgierskiego; kiedy wreszcie przekonują się, że ładnie mówi i pisze po węgiersku ten, kto potrafi prosto i jasno wyrazić nawet skomplikowane myśli. Co sprawia pedagogom największą radość? Wieści o dobrych wynikach w nauce ich byłych wychowanków, o uzyskaniu przez nich dyplomu. Szczególnie cieszy to w przypadku studentów z krajów rozwijających się. Dlaczego? W odpowiedzi przytoczę następujące dane:

Według badań UNESCO za rok 1980, najwięcej analfabetów jest w Afryce - 75% ludności, następnie w Azji - 50,2% oraz Ameryce Łacińskiej - 23,6%.

Niech te dane umocnią w nas poczucie odpowiedzialności za pracę, niech powiększają radość z sukcesów naszych wychowanków.